

Številka: 102-01-4/2019/5
Ljubljana, 1. 7. 2019

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je, na podlagi 20. in 29. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15), pripravila naslednje

Poročilo

k Zaključkom posveta *Prikaz sistema študentskega dela in njegovega vpliva na mlade in razvoj njihovih kompetenc, podjetja in proračun*

Komisija Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide se je na 24. seji 1. 7. 2019 **seznanila** z zaključki posveta z naslovom *Prikaz sistema študentskega dela in njegovega vpliva na mlade in razvoj njihovih kompetenc, podjetja in proračun*.

Komisija **predlaga v seznanitev Državnemu svetu** zaključke posveta z naslednjo vsebino:

»Državni svet in e-Študentski Servis, ŠS, d. o. o., sta v ponedeljek, 10. 6. 2019, soorganizirala posvet z naslovom *Prikaz sistema študentskega dela in njegovega vpliva na mlade in razvoj njihovih kompetenc, podjetja in proračun*.

Posvet, ki ga je povezoval državni svetnik Tomaž Horvat, je bil namenjen predstavitvi strokovnih stališč in izmenjavi mnenj različnih deležnikov, neposredno ali posredno povezanih s sistemom študentskega dela. Udeležence posveta sta uvodoma nagovorila predsednik Državnega sveta Alojz Kovšca in ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti mag. Ksenija Klampfer.

Predstavitve mnenj so bile združene v tri vsebinske sklope. V prvem sklopu so bile predstavljene različne raziskave s področja študentskega dela. Janja Hren je predstavila strokovni članek na temo Razvoj kompetenc, pridobljenih s študentskim delom, katerega so-avtorja sta Ruperčič Marko in Andrej Kohont, dr. Valentina Franca s Fakultete za upravo Univerze v Ljubljani se je dotaknila področja pravne ureditve študentskega dela, mag. Katja Rihar Bajuk, generalna direktorica Direktorata za delovna razmerja in pravice iz dela na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, pa je predstavila rezultate raziskave EVROŠTUDENT VI za Slovenijo, s poudarkom na delu študentov.

Drugi vsebinski sklop predstavitev se je nanašal na pomen študentskega dela za mlade, podjetja in proračun. O pomenu študentskega dela je spregovoril Klemen Peran, predsednik Študentske organizacije Slovenije, državni svetnik in generalni sekretar Združenja delodajalcev Slovenije Jože Smole je predstavil pomen študentskega dela za podjetja, predvajan je bil tudi posnetek razmišljanja Tee Jarc, predsednice Sindikata Mladi Plus, o sindikatih in študentskem delu. Tomo Pavlič, direktor e-Študentskega servisa, ki je predstavil sistem posredovanja študentskega dela. Zadnji del navedenega vsebinskega sklopa sta zaokrožili predstavitvi Irene Kuntarič Hribar, direktorice Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije, na temo trendov in virov štipendiranja v Sloveniji, ter glavnega inšpektorja za delo Jadranka Grliča, ki je predstavil ukrepanje Inšpektorata Republike Slovenije v primeru zaznanih kršitev v povezavi s študentskim delom.

V zadnjem, tretjem vsebinskem sklopu, so bila v obliki okrogle mize predstavljena pričakovanja mladih, delodajalcev in države v povezavi s prihodnostjo študentskega dela. Svoje poglede nanjo so predstavili Tilen Božič, državni sekretar na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Andrej Zorko, izvršni sekretar Zveze svobodnih sindikatov Slovenije za pravna in sistemska vprašanja, Marko Mikulin, vodja podružnice Workforce/MJob, Klemen Peran, predsednik Študentske organizacije Slovenije, generalni direktor Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije Marijan Papež ter predsednik Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije Branko Meh. Posvet se je zaključil z njihovimi odgovori na vprašanja iz razprave.

Na podlagi predstavljenih prispevkov in razprave so bili oblikovani naslednji

ZAKLJUČKI:

1. Študentsko delo obstaja že skoraj 60 let, a se je v zadnjih desetih letih izjemno spremenilo, tudi na podlagi številnih reform, ki so vplivale na to, da je sistem posredovanja sedaj bolj učinkovit, odpravljene so tudi očitane nepravilnosti iz preteklosti. Stereotipi, ki krožijo v javnosti, za študentsko delo torej ne veljajo več, sistem se je tudi popolnoma stabiliziral, saj v zadnjih petnajstih letih ni bilo podeljene nobene nove koncesije (v sistemu ostaja aktivnih (le) 19 koncesionarjev, v preteklosti tudi do 120).
2. Študentsko delo je najpogostejši način opravljanja plačanih del dijakov in študentov v Sloveniji in v zadnjih nekaj letih po obsegu ostaja na približno enaki ravni (cca. 30.000 podjetij išče študente in cca. 100.000 dijakov in študentov opravlja ali je že opravljal študentsko delo). Kot izhaja iz raziskave EVROŠTUDENT VI Slovenija, je v Sloveniji v obdobju 2016–2018 v času predavanj redno plačano delo opravljal 33 % študentov, 25 % študentov, vključenih v raziskavo. je plačano delo opravljal občasno, večina pa jih med študijskim letom ni delala (42 %, pri čemer prevladujejo študenti, mlajši od 21 let). Ves čas, tako med predavanji kot počitnicami, je v obdobju, ki ga je zajela raziskava, delalo 27 % študentov, zajetih v raziskavo. Na podlagi navedenih podatkov Slovenija ne odstopa bistveno od povprečja t. i. EVROŠTUDENT držav.
3. Študentsko delo se je na podlagi sprememb zakonodaje v primerjavi s preteklo ureditvijo bistveno podražilo s prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (v

2018 je bilo s strani delodajalcev v blagajno pokojninskega in invalidskega zavarovanja iz naslova občasnega in začasnega dela dijakov in študentov vplačanih skoraj 24,5 milijona evrov; skupaj pa 65 milijonov evrov, če se upošteva še prispevek zavarovancev iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja) in s prispevki za zdravstveno zavarovanje (primerljiv znesek s prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje), uzakonjena je bila tudi minimalna urna postavka za delo študentov (od 1. 4. 2019 v višini 4,89 evra bruto (4,13 evra neto)). Delodajalci poročajo o dvigu stroškov študentskega dela za skoraj 100 % na račun večjih prihodkov države. Opozarja se, da bi nadaljnja administrativna podražitev študentskega dela (napovedan dvig minimalne urne postavke), zlasti v ekonomsko šibkejših regijah, pomenila bodisi ukinitvev možnosti študentskega dela bodisi povečanje obsega dela na črno.

4. Bistvena značilnost študentskega dela je njegova občasna in začasna narava, tam, kjer obstaja trajna potreba po delu, pa mora biti sklenjena pogodba o zaposlitvi. Namen študentskega dela ne sme biti nadomeščanje rednih zaposlitev, zato je treba paziti, da se občasnost in začasnost dela ne bi prelevila v prikrita delovna razmerja. Treba je zagotavljati nadzor nad delodajalci in morebitnimi kršitvami, s posameznimi ukrepi tistim, ki opravljajo študentsko delo, zagotavljati primerljiv nivo pravnega varstva kot redno zaposlenim ter študente informirati in izobraževati o njihovih pravicah.
5. Inšpektorat Republike Slovenije za delo (IRSD) poroča o prejemu majhnega števila prijav nepravilnosti na področju študentskega dela (največkrat v zvezi z neplačilom za delo, kjer IRSD zaradi civilno-pravne narave dogovora med delodajalcem in študentom nima pristojnosti ukrepanja). Kršitve zato pogosteje ugotavlja v okviru usmerjenih akcij nadzora oziroma v nadzorih na podlagi prijav drugih nepravilnosti.
6. Inšpekcijski nadzor nad študentskih delom se je okrepil. Inšpektorji imajo po novem več pooblastil za ukrepanje v primeru zaznanih kršitev kot v preteklosti (npr. možnost odreditve zaposlitve študenta, če so ugotovljeni elementi delovnega razmerja na podlagi 4., 13., 18. člena ZDR-1, pri čemer IRSD opozarja, da dejanski obseg tega pojava v praksi lahko odstopa od trenutnega števila ugotovljenih kršitev na tem področju).
7. Zlorabe v sistemu študentskega dela se uspešno preprečuje tudi z ukrepi, povezanimi s šolsko oziroma visokošolsko zakonodajo. Zlorab statusov in fiktivnih vpisov praktično ni več, saj je z zakonodajo omejena možnost prepisovanja med šolami in fakultetami, študentskim servisom pa je omogočen vpogled v elektronske evidence študentov in dijakov.
8. Raziskave kažejo, da je študentsko delo koristno, saj mladim domačim in tujim študentom predstavlja način socializacije, osamosvojitve in pridobivanja delovnih izkušenj ter kompetenc, ki predstavljajo presečno točko med znanjem, sposobnostmi in motivacijo ter omogočajo uporabo znanja v praksi.
9. Iz raziskave EVROŠTUDENT VI Slovenija izhaja, da študenti opravljajo študentsko delo iz različnih vzgibov, predvsem zaradi dodatnega zaslužka: polovica anketiranih zato, da pokrije svoje življenjske stroške; več kot polovica anketiranih zato, da si lahko poleg pokritja življenjskih stroškov še kaj privoščijo; dve petini anketiranih zaradi pridobivanja delovnih izkušenj; desetini študentov, ki opravljajo študentsko delo,

dohodki pomagajo pri vzdrževanju drugih družinskih članov; več kot tretjina anketiranih študentov pa si brez opravljanja študentskega dela ne bi mogla privoščiti študija.

10. Ob ustrezni karierni orientaciji in načrtovanju lahko vsako študentsko delo pripomore k boljšim možnostim pri iskanju prve zaposlitve in povečuje možnost pridobitve redne zaposlitve ter višjega plačila za delo po zaključku izobraževanja. 60 % podjetij namreč zaposli študente, ki opravljajo v zaključnem letu študija delo, za katerega so se šolali.
11. Študentsko delo najbolj pripomore k razvoju mehkih veščin (timsko delo in sodelovanje, prilagodljivost, ustna komunikacija in naravnost k strankam, kar je posebej zaželeno pri delodajalcih) in generičnih kompetenc ter s tem k večji zaposljivosti, ne glede na področje oz. strokovnost opravljanega študentskega dela.
12. Študentsko delo zagotavlja določeno raven ekonomske neodvisnosti mladih (e-Študentski servis, d. o. o., poroča o povprečnem mesečnem zaslužku študentov v obdobju 2008 do 2017 v višini 170 evrov, ob povprečno opravljenih 9 urah dela/teden; zgolj dva od 10.000 dijakov in študentov ne dobita plačila za opravljeno delo).
13. Študentsko delo opravlja funkcijo socialnega korektiva, saj omogoča študij tudi študentom s slabšim socio-ekonomskim položajem ter omogoča študij brez kreditov. Za marsikaterega študenta predstavlja nujen predpogoj, da sploh lahko študira. Življenjski stroški študentov so namreč veliko višji od štipendij in drugih socialnih korektivov. Kljub temu dohodki iz naslova študentskega dela za povprečnega študenta lahko predstavljajo dodaten, ne pa edini vir za zagotovitev socialne varnosti (po podatkih e-Študentskega servisa, d. o. o., raven minimalne plače s svojimi dohodki dosega zgolj 2 % tistih, ki opravljajo študentsko delo pod njihovim okriljem).
14. Študentsko delo delodajalcem omogoča:
 - pokrivanje občasnih potreb po kadrih, fleksibilnost (tudi pri mikro in majhnih podjetjih) in enostavno ter hitro pomoč v primeru izrednih kadrovskega potreb;
 - vnos novega znanja in svežih pristopov v podjetja (večja spretnost novih generacij pri uporabi tehnologije, večja socialna aktivnost, pripravljenost na spremembe, večja strpnost in sprejemanje drugačnosti), kadrovske selekcije (možnost preizkusa kadrov pred zaposlitvijo in spodbude za zaposlitev) in vzgajanje bodočih zaposlenih sodelavcev.
15. Vključevanje dijakov in študentov, ki opravljajo študentsko delo, v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje predstavlja njihovo neposredno vključitev v t. i. medgeneracijsko pogodbo ter sistem medgeneracijske solidarnosti. Zagotavlja jim namreč, da imajo po zaključenem šolanju, med katerim opravljajo študentsko delo, že priznано določeno obdobje pokojninske dobe brez dokupa (v 2018 je bilo v zavarovanje po 18. členu ZPIZ-2 vključenih 99.000 dijakov in študentov, ki se jim je v povprečju priznalo 2 meseca in 16 dni dopolnjene pokojninske dobe). Navedeni ukrep je pomembno vplival tudi na izboljšanje strukture mladih zavarovancev.
16. Obstoječi sistem študentskega dela ima velik pozitiven finančni učinek na državni proračun (vsako leto prinese v državno blagajno 135 milijonov evrov), prav tako zagotovi plačilo vseh prispevkov od opravljenega študentskega dela, medtem ko je stanje iz naslova neplačanih prispevkov za redno zaposlene delavce bistveno

drugačno (v obdobju od 1. 1. 2015 do 30. 6. 2017 več kot 40 milijonov evrov iz naslova neplačanih prispevkov).

17. Vsako poseganje v sistem študentskega dela brez strokovnih analiz in socialnega dialoga ima lahko velike negativne učinke na pokojninsko, zdravstveno blagajno, sredstva za štipendije, univerze, organiziranje, zagotavljanje študijskih in bivanjskih pogojev študentov.
18. Zaradi razdrobljenosti pravnih podlag, ki urejajo področje študentskega dela, se kaže potreba po enotnejši ureditvi študentskega dela. Glede na veliko občutljivost področja študentskega dela in glede na dejstvo, da študentsko delo neposredno ali posredno vpliva na skoraj vsako slovensko družino, na veliko število delodajalcev ter tudi na državni proračun, je bistvenega pomena, da se področje ureja na celovit način v razmerju do vseh ostalih oblik dela ter da se morebitne predloge zakonodajnih sprememb pripravlja tako v socialnem dialogu kot v dialogu s strokovno in interesno javnostjo ter vsemi zainteresiranimi deležniki.
19. Obstoječi sistem posredovanja dela prek študentskih servisov v praksi dobro deluje, saj je hiter, učinkovit in nebirokratski, z njim so zadovoljni tako delodajalci kot študenti. Posledično se ocenjuje, da ni razloga za drastične posege v njegovo obstoječo ureditev. Bolj pomembno bi bilo naslavljanje druga področja, povezana s prihodnostjo dela, na primer pojavljanje novih oblik dela (delo prek spletnih platform, crowdwork), industrija 4.0., krožno gospodarstvo itd.

* * *

Za poročevalca na seji Državnega sveta je bil določen državni svetnik Tomaž Horvat.

Sekretarka komisije
mag. Nuša Zupanec, l. r.

Podpredsednik komisije
Danijel Kastelic, l. r.